

EL CORREO CATALAN

DOMINGO, 2 DE MAYO DE 1964 - AÑO LXXXIX - NÚM. 24.937 - PRECIO DE ESTE EJEMPLAR: 3 PESETAS

LOS 55 AÑOS DE LA REINA JULIANA

Una mañana de febrero ha cumplido 55 años, con la reina Juliana el momento peculiar de sus reinado, desde el trono del Palacio de Saboya, en compañía del príncipe Beato de Oránzola, Margarita, Cristina, Beatrix y el príncipe Alfonso de Borbón, Reina y heredera.

DE GAULLE REGRESA

El general de Gaulle, jefe del Estado francés, ha regresado a París, después de su estancia en Bruselas.

El Sr. PABLO DE CASAS, presidente de la Comisión de Estudios de la Historia de España, en un momento de su discurso en el momento de la inauguración de la exposición de la Historia de España.

Joan Anton Benach va escriure el setembre d'aquest any aquestes reflexions sobre la qüestió dels propietaris de "El Correo Catalán" en l'etapa de la transició.

Epitafi per a un diari convers i màrtir

La veritat: aquella assemblea de parents de segon i tercer grau, d'amics i creditors, era francament estranya. Ni per a dues espelmes s'havien trobat diners. Per les estances veïnes se sentia córrer les rates i amb dificultat es podien desxifrar alguns planys. Mentre es vetlla un difunt molt estimat, l'especulació vana que s'acostuma a fer sobre les eventualitats que haurien evitat la tragèdia, allà funcionava a base de quimeres com ara aquestes:

- Si almenys "els cotoners" haguessin tingut vocació d'empresaris de premsa!*
- Ah! I tant!*
- O el diari s'hagués desempallegat d'un cop de la seva submissió excessiva a la vigilància de Madrid.*
- Oh, sí! Quina decepció.*
- I, ¿per què, digui'm, per què els primers emissaris del senyor Pujol s'havien de mostrar tan indecisos, tan acovardits, tan indocumentats i tan recelosos?*
- Calli, calli. No m'ho hauria pensat mai. Quina pena!*
- ¿I què me'n diu d'aquell invent*

pujolístic d'un super-director que vivia a Madrid i que venia dos cops la setmana a sembrar la confusió per justificar el sou?

- Un misteri.
- *Veig, però, que ha quedat, pobret, molt natural..*
- *Vol dir? Jo el trobo senzillament impresentable i patètic. ¿Que no ho veu? Si se li nota la terrible, la inacabable agonia i els anys que s'ha passat a la UVI, amb tot el sondatge embussat.*

Hores després, els més joves, en veure que els pares de la criatura morta no es presentaven, s'enduïen el taüt d'una revolada i el plantaven

davant el Palau de la Generalitat per demanar a l'honorable presidència de la institució, un enterrament digne. Per ara, el tràmit —tan cristià i necessari—, no ha estat possible. A "El Correo Catalán" se li ha negat terra sagrada. Se l'ha llençat a la pila de les deixalles periodístiques més immundes, en espera, se suposa, de la resurrecció de la carn, encara que, de feia temps, el mort no era ni carn ni peix.

(Fragment de la narració, inèdita i anònima "La llarga agonia del +Correu— fora de l'aigua tenebrosa del franquisme".)

Els tics que predonimen en l'actualitat política catalana conviden, sovint, a tota mena de simplificacions. De vegades, però, aquestes simplificacions són justes per bé que incompletes, com els correspon per definició. Vet aquí un exemple: el camí més curt per explicar la desaparició de "El Correo Catalán" és el que mena a parlar de la mala gestió de Jordi Pujol i/o dels homes que van servir o han servit els interessos de l'actual secretari general de CDC, amb carnet de partit o credencial d'adherit a la filosofia del famós "pal de taller".

Aquesta no és, certament, una versió "errònia" per explicar la mort del "Correu". Quan Pujol i alguns dels seus homes de confiança, personatges amb "possibles" propis o delegats, entren al diari, teniu davant seu una voluntat de refer un periòdic digué, — no massa pressa, car el General, pel que sembla, encara és viu—, i un grup de professionals disposat a col.laborar en la recuperació de l'empenta, la qualitat i el prestigi que el producte havia assolit anys enrera. Es dubta, tanmateix, que vulguin esmerçar tots els diners que calen per aconseguir-ho; es diria més aviat, que no han calculat prou bé (aviat es produeixen queixes significatives) la forta inversió que exigeix un mitjà informatiu que ha de competir en un marc que es modifica substancialment: el modifica la crisi que esclatarà el 1974 —i que aviat encarrirà vertiginosament les matèries primeres bàsiques— i el modifiquen d'una manera radical símptomes predemocràtics, els qual canvien les condicions objectives i subjectives d'un mercat de la premsa diària, no estudiat en profunditat. Les elucubracions immediates que se susciten a

l'entorn de les "edicions comarcals" i de la funció o disfunció que aconsegueixen en relació amb el cost de producció i distribució, delaten un desconeixement de la nova demanda real del diari, la "fascinació" obscura per la celebritat que assolí el "comarcalisme" del "Correu" i a la fi, el que alguns en dèiem "la síndrome de Sant Celoni" que mai no va ser objecte de cap diagnòstic sòlid i coherent.

Una "fauna" temptadora

El fet és que, com en d'altres aventures periodístiques fallides Pujol sembla temptar a participar en una empresa que havia tingut un paper rellevant en l'etapa del resistencialisme franquista i rendibilizar aquella fama, vetllant més per una "ortodoxia" ideològica —en la qual ja no té cabuda "el model suec"— que per l'alta qualitat del periòdic. Reflexionant sobre el procés que duria a un canvi total de la propietat del "Correu" penso que, al marge de tota qüestió interna, hi havia una sobrevaloració del prestigi "històric" del producte. En tant que factor capaç de desencadenar unes expectatives de mercat absolutament favorables; el diari es trobava ja, aleshores, en un pendent de deteriorament, que durava més de cinc anys, i amb una incapacitat objectiva per gaudir dels efectes "impactants" que als anys seixanta havien tingut les informacions "singulars" que podia donar el "Correu". Malgrat que no som encara a la democràcia, ja no hi ha espai pel "diari/heroï", la solidesa del qual se sustenta, en bona mesura, en forts corrents de complicitats subterrànies.

Els primers "enviats" de Jordi Pujol arriben al "Correu" el 1973.

L'any següent hi ha d'altres "cavalls de Troia" que no es limiten a estar al Consell d'Administració, sinó que demostren voler conèixer els mecanismes de redacció i producció i dissenyar-hi canvis profunds amb la col·laboració d'un grup de periodistes de la casa amb els quals dialoguen i discuteixen propostes i alternatives. Aquests contactes, però, desemboquen després de set o vuit mesos, en una irreparable frustració, a causa, penso, dels recels que suscita un plantejament global d'obertura als interessos d'àmplies majories lectores, inherent a un periòdic d'empresa progressista, un plantejament que no acaba d'encaixar amb els criteris dels procuradors del nou amo o d'aquest mateix, que ha d'actuar encara a l'ombra perquè es troba sota una estricta vigilància governamental. Alguna gent de la redacció medita i discuteix fins a l'extenuació quins poden ser els anhels de la nova propietat i quins els obstacles que, s'intueix, entorpeixen un model que combini amb coherència, una política "socialment avançada" amb un compromís que pogués expressar tots els vessants de les reivindicacions nacionals de Catalunya, amb la murrieria òbvia que demanen les circumstàncies. Sabiem —i alguns amb experiències viscudes— que en un context molt més difícil, la "fama" del "Correu" s'havia conquerit, atenent alhora aquestes dues grans àrees, i es pensava en criteris professionals estrictes, poder bastir un bon diari d'empresa, és a dir, apartidista, amb una potenciació i modernització d'aquella "imatge" completa que podia ressorgir novament.

Però es dialoga, és clar, amb persones que no tenen davant del diari una motivació empresarial i

som ja a l'etapa en què algunes unanimitats dels temps heroics, es comencen a trencar. Hi ha matisacions semàntiques, que la crítica marxista més rudimentària hauria liquidat de cop, però que no s'utilitzen en benefici d'unes disquisicions quasi metafísiques sobre el que volen dir les expectatives de mercat i els interessos de les majories. Es confia en un il·lustre i assenyat "pallaquista" el "nihil obstat" pel que havia de ser un directori de principis ideològics del diari, però situat entre dos fronts, i, amb la perspectiva d'una configuració propera de famílies polítiques definides, aquest assessor desapareix de l'escena ben aviat. La nova propietat parla extasiada de "Il Corriere de la Sera" cada dos per tres; a la pràctica, però, sembla voler fer una mena d'"Humanité" il·lustrat i, naturalment, adequat als ex-congregants del Forum Vergés, facció catalanista. No vull caure en cap caricatura. Sigui com sigui, el festeigi nodrit per unes perspectives raonablement afalagadores es complica i l'agror d'algun conflicte laboral —cas Amparo Moreno, per exemple— fa que es retornin els rosaris de les mares respectives i que cadascú es quedi amb tota la resta, és a dir, amb unes maliances que, revestides d'un *fair play* suficient, esdevindran insuperables.

L'entrada de Jordi Pujol

Jordi Pujol es fa present al Consell d'Administració del "Correu" al gener de 1975. Cal dir que l'any anterior el balanç del periòdic ja s'ha tancat en dèficit i, des d'aleshores fins al moment d'anar-se'n d'aquest món, les pèrdues seran constants i creixents. De 75.000 a 80.000

exemplars en l'edició ordinària i 120.000 en els dominicals de desembre de 1965, a 45.000 el 1977, a 30.000 el 1983 i, diuen, que a menys de 20.000 a l'hora de fer els darrers sanglots, hi ha un procés de degradació que comença, com es veu, molt abans que intervingui el grup Pujol. I, entremig, molts episodis lamentables que, més enllà d'aquesta nota, poden furnir una crònica "tragi-còmica", torbadora, sobre el "Correu", l'únic diari de Barcelona sotmès a tan escasses exigències empresarials, que per exemple no dóna puntualment "La Notícia", això és, la mort de Franco aquell 20-N decisiu, perquè tallers tancaria a l'hora de sempre. Un error tan fenomenal, precipita la pintoresca solució Melià, un superparàclit amb amplis poders encarregat de fer un marcatge al director Roselló Pàmies, fórmula que distorsiona el ritme i la imatge del diari i que, malgrat no prolongar-se massa temps, accentua el pendís devers el llarg crepuscle del periòdic.

Però cal tornar al principi. Certament "El Correu" ha estat una prova irrefutable del fracàs d'una gestió de Pujol i de diversa gent de la seva confiança, la qual, al llarg de tretze anys, obsedida pel teòric poder de "la joguina", ha intervingut directament sobre l'elaboració del producte. La meua opinió, però, és que "El Correo Catalán" ja estava "prou malament" quan aquest sector inicia la conquesta del periòdic⁽¹⁾. I dic "prou malament" perquè no es tractava de restablir, només, una imatge suggestiva, dinàmica i solvent de la catalanitat del diari sotmesa a un ràpid i intens procés d'hibridació durant l'etapa que va del 1968 al 1973 precisament, quan la capacitat de maniobra que tenien els mitjans

d'informació per afermar les seves opinions, començava a ser més gran; es tractava de refer una funció de civilitat, de modernitat i de progressisme que havia gratat implacablement, com un corcò, els sostres de la censura i que hauria volgut fer el mateix amb els sostres de la permissivitat que es crearen a partir de 1966. Em sembla que en voler disposar d'una feina que fos d'alguna utilitat en el canvi d'òptica que exigia passar de "fer país" a "fer política", la tropa convergent es va equivocar de mig a mig en creure que bastava recatalanitzar el diari i rescatar-lo del pou de grisor en el qual s'anava enfonsant, presoner de pors excessives, torturat per una autocensura malaltissa i neurotizant que practicaven alguns col·legues amb "poder", fascinat el periòdic pels "procuradors en Cortes" que alguna vegada, no es mostraven estrictament salvatges i embadalits per tots els "espíritus del 26 de febrero" pre i post Arias Navarro, quan la història d'Espanya ja s'estava escrivint a base de "parkinsons" i de "flebitis".

Creure el 1973/74, que la simple demostració que el diari volia satisfer, en allò que pertocava a la informació escrita, la llarga frustració nacional catalana, fóra suficiente per deturar el declivi del "Correu", i emprendre la ruta de la prosperitat, era, en efecte, un pur miratge. D'altres mitjans de comunicació podien fer-ho, aleshores, amb molta més confortabilitat i sense tants "handicaps" històrics. I sobre aquest punt cal donar una referència que crec del tot fonamental.

L'època "bona" del diari

La irresistible ascensió del

“Correu” que es produeix en el període comprés entre 1960/68, el prestigi que guanya a un ritme galopant, s’aconsegueix en clau catalanista, però sobretot en clau de modernitat i d’obertura. S’aconsegueix perquè el “Correu” demostra més interès que cap altre en el tractament dels problemes socials, ciutadans i urbanístics de Barcelona i de les comarques; en la selecció i la qualitat dels col.laboradors; en la ruptura que introdueix en la secció i orientació de la temàtica religiosa enormement significativa pel seu passat immediat com a “diari de capellans” l’únic que s’editava “amb llicència eclesiàstica”; en el joc franc que dóna a molts intel.lectuals antifranquistes; en la renovació d’unes seccions econòmiques obertes a especialistes de prestigi... A la primera meitat dels anys seixanta, col.laboren al “Correu” regularment Joan Fuster, Josep Pla i Francesc de Borja Moll; l’actuació simultània d’aquesta “tripleta” té una significació emblemàtica ja que tothom s’adona de la decidida aportació que fa el periòdic per erigir-se en portaveu que relliga les inquietuds de tota l’àrea lingüística catalana. Era, doncs, tot això el que, quan entren els homes de Pujol, hauria calgut restaurar i sotmetre a un *aggiornamento* certament difícil ja que el mercat s’havia fet molt més competitiu i aquells elements positius assolien una nova cotització.

Com se sap, el venerable periòdic fundat el 1876 per Manuel Milà i de la Roca, trinxera de la carlinada y del carquisme més reconsagrats, es “va convertir” a un liberalisme de rostre humà a partir del 1960, quan es produeix la consolidació al seu consell dels homes del Consorcio Textil Algodonero (Soldevila, Buxó,

Ortínez, Domingo Valls, Riba, etc.) els quals conviuen amb el millor dels somriures i el goig de saber-se majoritaris, amb uns centinel.les de les velles essències, desarmats, decoratius, defensors de causes dinàstiques definitivament arruïnades, fantasmes d’opereta. Recordo la “desesperació” d’alguns d’ells que freqüentaven el diari per frenar inútilment la seva inevitable conversió i assistir amb un cert misteriós masoquisme a l’esgarriament irreparable de la criatura. Recordo també que, alguna vegada, s’havia celebrat amb una gresca disbauxada la ira d’algun subscriptor que es donava de baixa. I és que cada enrabiada del vell tradicionalista, cadascuna d’aquelles dimissions, suposava la conquesta d’una dotzena de nous lectors.

Els cotoners havien situat al diari un home clau a la història d’aquella nova etapa del “Correu”: Manuel Ibáñez Escofet. Aviat es va veure que Ibáñez havia de ser el complement perfecte pel tàndem que s’establiria amb Andreu Roselló Pàmies, tot seguit que aquest fou nomenat director en substitució de Claudi Colomer Marquès. Roselló, un excel.lent professional —la vàlua i les contradiccions del qual, algun “historiador” local hauria d’estudiar, encara que fos com un acte de justícia— viurà la seva millor època; Roselló té una clara intiuació a l’hora d’introduir millores formals al periòdic mentre que Ibáñez és l’home fort pel que fa als continguts informatius. Roselló que treballa al “Correu” des de la seva adolescència, veu un espai confortable per empènyer, prou sincerament, la transformació del periòdic. Pel damunt, i com tothom, té la coartada de la “Censura prèvia”; per sota, el poder, la

força i la confiança que el Consell ha posat en Ibáñez Escofet. No troba, doncs, massa problemes, Roselló, per enfrontar-se als seus antics correligionaris, ara en minoria, que no paren d'incordiar, cada vegada, però, amb menys convicció.

De vegades, el tàndem Roselló-Ibáñez sembla trontollar perillosament. No es poden oblidar alguns enfrontament dialèctics entre ambdós, escassos, però d'una plasticitat dialèctica i verbal enlluernadora. (És la mateixa que l'Ibáñez fa servir per discutir amb els elements més esquerranosos de la redacció, sense deixar, però, d'encoratjar-los i d'estimular la seva exigència professional; el famós mestratge d'Ibáñez Escofet, la seva personalitat és prou complexa com perquè es pugui prestar a reduccionismes com els que, de vegades, ha practicat la gent jove del PSC). Però parlava del binomi Roselló-Ibáñez. L'endemà de la tempesta la bicicleta torna a circular normalment perquè aquella combinació se sustenta en una complicitat profunda i intel·ligent i en una lleialtat invulnerable.

La gran frustració

Al llarg d'aquesta època "El Correo Catalán" és sotmès al xantatge constant que l'Administració practica a través dels famosos "contingents" de paper, a la vegada que les galerades que el diari ha de trametre cada vespre a la Delegació d'Informació i Turisme donen alsensors de torn, més feina que no voldrien. Probablement, els qui no porten massa anys a la professió ignoren que la "censura prèvia" no era només un tràmit cautelar amb el qual el franquisme conculcava

frontalment la llibertat d'informació i d'opinió. Una galerada censurada, suposava un expedient per al diari i, si la informació o l'article anaven signats, un altre per al periodista o col·laborador censurats. Tanmateix, aquests expedients no tenien uns efectes processals immediats però servien per dibuixar amb precisió el mapa de desafeccions al règim i el grau de contaminació "rojo-separatista" que afectava el sistema nerviós central de molts periodistes. El fitxatge del personal que es feia rutinàriament a través de la censura, havia de ser molt útil a Fraga Iribarne per la seva maquinació liberalitzadora que tramava des que fou nomenat ministre el 1962.

Això vol dir que en publicar-se la Llei de Premsa el març de 1966, esdevindrà ben clar que "El Correo Catalán" és el diari de Barcelona que s'ha portat més malament al llarg dels darrers anys.

Ara, a darrera hora, Josep M. Huertas m'informa que es disposa de proves concretes i eloqüents que "El Correu" el 1966 era el periòdic amb més expedients quan comença a funcionar la Llei de Premsa. El fet és que Fraga s'entrevista personalment amb els directores del diari per explicar-los-hi allò que en deia "las reglas del juego" que s'exigien fora de programa, i se sap que es mostra especialment sever amb Roselló Pàmies. Sense entrar en interpretacions subjectives cal recordar que, a més del famós article segon que s'aplicarà molt més per multar, segrestar o guillotinar setmanaris i revistes que no pas diaris —l'altre gran parany que inclou la nova llei, consisteix a convertir al director de cada mitjà, en vigilant escrupolós de qualsevol excés informatiu, pel qual, si es produïa, no es lliurarà de

responsabilitats sota cap circumstància. Se sap també que Fraga demana al director del "Correu" el silenci i la desaparició immediata de signatures especialment enutjoses. Entre d'altres, les de Joan Fuster, Casimir Marí i Josep Bigordà.

Sobre les conseqüències concretes d'aquella entrevista, es poden fer conjectures més o menys dramàtiques, més o menys exculpatòries. La realitat dolorosa, sagnant, irreparable, és que la Llei de Premsa de Fraga suposa per als lectors d'"El Correo Catalán" una gran frustració, de primer tolerada però que, ràpidament, es fa visible i definitiva. Més enllà de tot dramatisme massa subjectiu, suposo que el fenomen es pot comprendre amb suficient claredat: el "Correu" era el periòdic del qual raonablement, se'n podien esperar resultats més visibles i espectaculars dels nous marges objectius de llibertat vigilada que creava la Llei Fraga i, malgrat això, esdevé paradoxalment, insospitadament, el diari que boicoteja totes les favorables expectatives del seu propi mercat, el qual aplega un nucli important del que, anys a venir, en diríem les forces democràtiques del país.

Mentre els altres diaris "històrics" fan canvis visibles i els de més recent creació reflecteixen un nou dinamisme i un aprofitament real dels sostres informatius més airejats, el "Correu" ingressa en una etapa vacil·lant, que opta més per l'autocensura que per l'abús de "la consulta voluntària", la qual equival a acceptar, precisament, la relació de docilitat i de submissió que persegueix Fraga amb aquella mesura tan refinadament perversa. El periòdic, en resum, no pot, no vol o no sap —probablement totes tres coses a la vegada— adequar-se a la

nova situació tal com esperava, sens dubte, la seva massa lectora. Amb pocs mesos, totes les opinions que es poden recollir del món de la cultura més qualificat, dels professionals que han iniciat ja una lluita corporativa i col·legial, dels caps de l'oposició que actua a la clandestinitat... són unànimes en apreciar la devaluació del periòdic com a eina del progrés que les circumstàncies demanen. Amb la Llei de Premsa, en fi, s'inicia una decepció indeturable, que qualsevol especialista en "marketing" interpretaria com un "hara-kiri" senzillament grotesc.

Els primers símptomes d'aquest procés, desanimen el grup cotoner, el qual, tanmateix, ja té encarrilada la dràstica "reconversió" del sector, aleshores dita reestructuració, amb costos socials i pels petits empresaris no pas insignificants. En el vessant més interessat del grup, el "Correu" ha servit, òbviament, per recolzar aquesta política. Els homes del Consorci Cotoner inicien la seva retirada i aquell Consell dinàmic i amb esperit renovador acusa un cansament visible. També lògicament l'acusa Ibáñez Escofet que rep ofertes del "Tele-Expres" ben aviat, i que accepta de dirigir-lo el 1968. La marxa d'Ibáñez comporta també la de Domingo Valls, un dels "patriarques" del grup i un dels màxims alentadors, junt amb Manuel Ortínez, de la ja difunta "revolució cultural" que subvertí els fonaments de l'empresa Fomento de la Prensa Tradicionalista, S.A. Quedaran al Consell, Riba Ortínez i Joaquim Maluquer, que seran figures pont al llarg de l'etapa "de penitència" que acabarà el 1973 amb l'arribada dels primers precursors que han de preparar la vinguda del senyor Pujol.

I de la penitència, al martiri. Un martiri que dura dotze anys, un martiri fet, si es vol de bona fe i que mentre dura, no juraria pas que tots els periodistes i professionals que el vivíem, sabéssim estar a l'altura que calia. Però en mirar els primers anys d'aquesta etapa darrera, una anàlisi rigorosa de la caiguda del "Correu" crec que ha de tornar i retornar als efectes depredadors del mercat que s'operen a causa de la Llei de Premsa, sobretot durant el "quinquenni de la grisor" 1968/1973, i contra els quals el neoconservadorisme del grup Pujol no va saber ni voler reaccionar.

La confessionalitat del grup, una visió esquemàtica de Catalunya, un patriotisme monolític i paralitzador en feia enyorar la liberalitat dels qui havien canviat a fons els continguts del periòdic. Riba Ortínez i Maluquer, que van seguir un temps al diari, ens semblaven, millors interlocutors que alguns amics que retrobàvem d'antigues barricades però ni l'un ni l'altre podien actuar com a tals. En el fons, és clar, divergències ideològiques ens divorciaren civilitzadament de la nova propietat i en el debat intern, que comportà el frustrat intent salvífic del "Correu", alguns vam experimentar per primera vegada aquella dicotomia bèstia entre "bons i mals catalans" que, més endavant, alguns convergents s'han encarregat d'alimentar amb un estil més o menys vergonyant, però rigorosament suïcida.

És així com de tota aquesta història del "Correu", conservo la temença fonamentada de no ser un bon català, no tan forta, lògicament, com la por que els més modestos hereus del difunt, rebin, tots ells, la digna reparació que mereixen i que,

pel que sembla, uns bons catalans els volen escamotejar.

Joan-Anton Benach

Periodista

Fou redactor de "El Correo Catalán"

(1) Per conèixer transvasament d'accions al "Grup Pujol", pot consultar-se a més, de les fonts registrals, El treball de Jaume Reixach a "El Món". (Núm. 225, 15 agost 1986)